

REGIONALE ENERGIESTRATEGIE FRYSLÂN (RES)

FACTSHEET RES GEMEENTERADEN FRYSLÂN 2019

Inzicht in de Regionale Energiestrategie met behulp van de Energiemix Methode van de Energiewerkplaats Fryslân

Inzicht in de Regionale Energiestrategie

Bewustwording en kennisontwikkeling zijn nodig om tot gezamenlijk gedragen keuzes en besluitvorming te komen in de Regionale Energiestrategie Fryslân (RES Fryslân). Daarom heeft de RES Fryslân de Energiewerkplaats Fryslân gevraagd om als eerste aftrap in 2019 voor de gemeenteraden een werksessie te organiseren. De werksessies boden ruimte om informatie uit te wisselen over de duurzaamheidsopgave voor Fryslân en een serious game te spelen onder leiding van de Energiewerkplaats Fryslân. De sessies waren informeel en interactief. Ze hadden als doel om op inspirerende, efficiënte, effectieve, praktische en neutrale wijze het kennis- en bewustzijnsniveau omtrent de RES opgave te verhogen. 16 gemeenteraden namen deel. De uitvoering lag in handen van de Energiewerkplaats Fryslân, in samenwerking met Liander, de Friese gemeenten, Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân.

De bewustwordingssessies zijn een eerste stap in het proces van de Friese Regionale Energiestrategie. Deze factsheet geeft een indruk van overeenkomstige inzichten van de raden. De informatie is niet besluitvormend. Het vormt een momentopname uit de eerste fase van het RES proces.

voor meer informatie zie www.energiwerkplaats.frl of mail met info@energiwerkplaats.frl

De RES bewustwordingssessies zijn uitgevoerd in opdracht van de Regionale Energiestrategie Fryslân. Uitvoering: Energiewerkplaats Fryslân in samenwerking met: gemeenten Smallingerland, Súdwest-Fryslân, Heerenveen, Opsterland, Waadhoeke, Ooststellingwerf, Leeuwarden, Harlingen, Terschelling, Achtkarspelen, Tytsjerksteradiel, Noardeast-Fryslân, Weststellingwerf, De Fryske Marren, Dantumadiel, Schiermonnikoog en Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Liander, Doarpswurk, Netwerk Duurzame Dorpen.

FACTSHEET RES WERKGROEP 30 JANUARI 2020 - 1/6

Energiewerkplaats Fryslân
MienskiipsEnergie

Gedeelde thema's & inzichten

Tijdens de bewustwordingssessies kwamen meerdere aspecten van de Regionale Energiestrategie (RES) aan bod: De opgave, het proces, mogelijke energiemaatregelen (bewezen technieken), de ruimtelijke, technische en sociaal-economische inpassing van energiemaatregelen. Er kon vrij worden nagedacht en gediscussieerd, omdat de sessies waren bedoeld om

informatie uit te wisselen en te komen tot een gelijk speelveld. De 16 gemeenteraden kwamen daarbij tot verschillende vragen en inzichten. Vijf thema's keerden bij iedere gemeenteraad terug in de discussie. Op blad 2 en 3 vindt u een overzicht van de thema's, veelvoorkomende vragen, overeenkomstige en opvallende inzichten. Het thema kennis & data betreft de

informatiebehoefte over allerlei aspecten, van techniek tot financiën. Het thema proces betreft zowel het RES proces als het lokale proces van de (RES) energieopgave in iedere gemeente. Het thema Mienskip gaat over sociaal-economische vragen. Het thema landschap betreft de ruimtelijke ordening en inpassing. Het thema techniek omvat alle technische vragen over

besparen, opwek, opslag, infrastructuur en de verschillende maatregelen, die voorhanden zijn. Tijdens de sessies werd gediscussieerd aan de hand van bewezen technieken. De vijf thema's werken op elkaar in. Samenhang en volgorde zijn belangrijk voor het maken van keuzes.

thema's

KENNIS & DATA

1. Er is een gebrek aan kennis over de mogelijkheden.
2. Er is behoefte aan het delen van informatie en resultaten van buurgemeenten.
3. De warmtetransitie is complex, het gaat over veel aspecten tegelijk: isoleren, schaalniveaus, infrastructuur en financiële impact. Er is behoefte aan meer inzicht.
4. Besparen en opslag/buffering zijn belangrijk, er is behoefte aan meer kennis hierover.

PROCES

1. Draagvlak (acceptatie) door de mienskip is belangrijk.
2. Dorpen en lokale initiatieven moeten de ruimte krijgen zelf keuzes te maken.
3. Er is enthousiasme over energie coöperaties en energiebedrijven.
4. Er is bewustzijn dat de energieopgave een relatie heeft met andere opgaven zoals gezondheid en biodiversiteit. Hier liggen kansen. Geur, geluid, slagschaduw en luchtkwaliteit beïnvloeden bijvoorbeeld keuzes.

MIENSKIP

1. De deelnemers willen dat de mienskip en/of ondernemers ervan meeprofiteren.
2. Faciliteer dorpen. Laat dorpen ook aan de slag gaan met een energiemix.
3. Betrek ondernemers en boeren bij de opgave.

LANDSCHAP

1. Minder zichtbare oplossingen gaan voor zichtbare oplossingen.
2. Meervoudig ruimtegebruik is kansrijk. De combinatie met boeren en dorpen biedt onder andere kansrijke clusters.
3. Omgevingswarmte is kansrijk omdat het weinig landschappelijke impact heeft.
4. Turbines worden geclusterd, dorpsmolens zijn er om uit te delen.
5. Landbouwgrond opofferen wordt gezien als groot bezwaar.

TECHNIEK

1. Alle gemeenten vinden besparen belangrijk; wat je bespaart hoeft je niet op te wekken. Eerst besparen en dan opwekken.
2. Warmtenetten worden overal kansrijk bevonden. Mede door de keuzevrijheid die ze bieden.
3. Zon op grote daken is logisch.
4. Infrastructuur is niet leidend.
5. Veel draagvlak voor dorpsmolens.
6. Er zijn veel vragen en er is weinig consensus over biomassa.
7. Zonder wind redden we het niet, maar streven naar weinig visuele impact en acceptatie en eigenaarschap gemeenschap, en geen overlast (gezondheid).

OVEREENKOMSTIGE INZICHTEN 1/2

overzicht

FACTSHEET RES WERKGROEP 30 JANUARI 2020 - 2/6

Energiewerkplaats Fryslân
MienskipEnergie

verloop sessies

informereren

mixmodel invullen

stickers plakken

terugkoppeling aan elkaar

thema's

KENNIS & DATA

1. Er is frustratie over het beperkte aantal maatregelen die men kan inzetten. Elke maatregel heeft nadelen.
2. Het blijkt vaak niet bekend te zijn wat er allemaal speelt.

PROCES

1. Er is vertrouwen dat partijen er uit kunnen komen.
2. Draagvlak, acceptatie en gezondheid zijn belangrijk in het proces.
3. Er is enthousiasme over energie coöperaties en energiebedrijven, maar de kennis erover is beperkt.
4. Zonneladder bepaalt keuzes ten aanzien van zonne-energie: Eerst zoveel mogelijk zon op dak en binnen de stedelijke omgeving, als laatste in het veld.

MIENSKIP

1. Stad, platteland, boeren en burgers, maatschappij en overheid zijn van elkaar afhankelijk maar ze zoeken elkaar nog onvoldoende op.
2. De raden vinden dat gedrag en zelfvoorzienendheid meer aandacht mogen krijgen.

LANDSCHAP

1. Techniekekeuzes hangen samen met omgevingspotentie en bebouwingsdichtheid
2. Meervoudig ruimtegebruik wordt als kansrijk gezien, maar men heeft hier nog geen beeld bij. Bovendien maakt men hier nog beperkt actief gebruik van.
3. Multifunctionele energie-parken zijn er nog niet.
4. Schaalniveau maakt verschil: keuzes verschillen bijv. op de schaal van het gemeentelijk gebied en de schaal van een deelgebied binnen een gemeente.

TECHNIEK

1. Er valt veel winst te halen bij besparing. Het is niet overal duidelijk wat de gemeente hiervoor kan betekenen.
2. Er zijn meerdere opties en technieken waar een redelijke consensus over is tijdens de sessies, zoals besparen, gebruik van restwarmte, zon op dak en zonnethermie.
3. Als het gaat om biomassa zijn er veel twijfels. Er is wel voorkeur om waar mogelijk gebruik te maken van wat er al is, zoals snoeiafval en het bestaande gasnet.

OVEREENKOMSTIGE INZICHTEN 2/2

wat valt op?

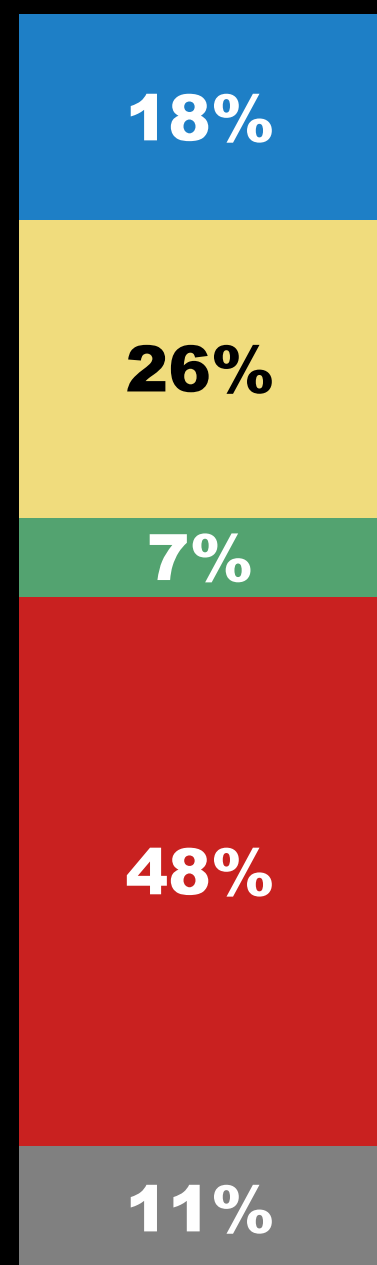
FACTSHEET RES WERKGROEP 30 JANUARI 2020 - 3/6

Energiewerkplaats Fryslân
MienshipsEnergie

TOTAALMIX

GEMIDDELTE VAN
ALLE SESSIES

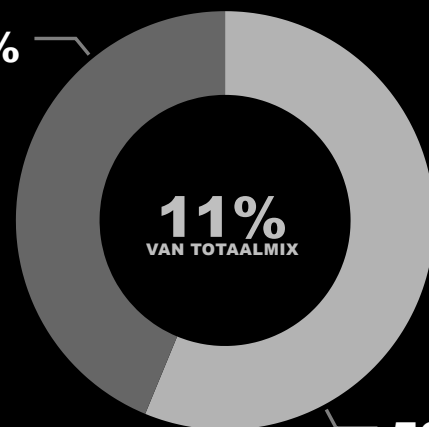

RES RADEN FRYSLÂN

ONDERVERDELING PER CATEGORIE (OP BASIS VAN KWH)

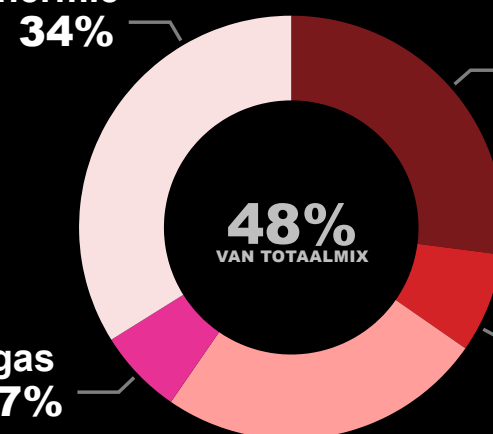
niet isoleren
vastgoed objecten

44%

56%
isoleren vastgoed objecten
(minimaal 3 labels)

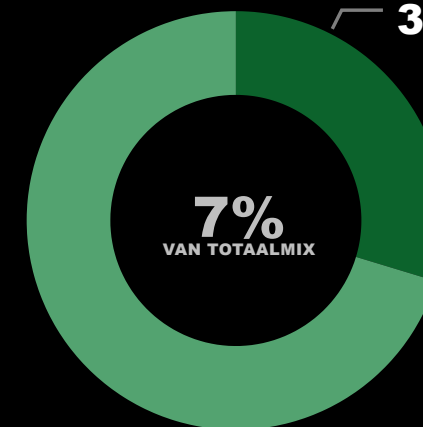
zonnethermie
34%

power to heat
8%

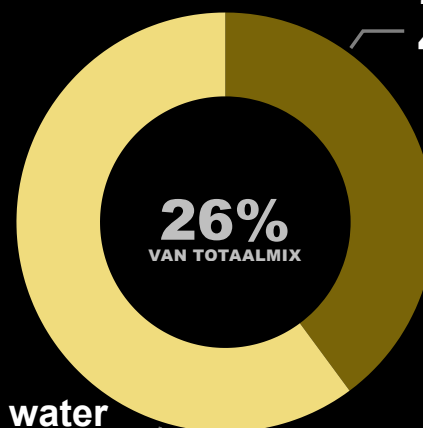
25%
geothermie

biomassa bos
30%

70%
biomassa mest

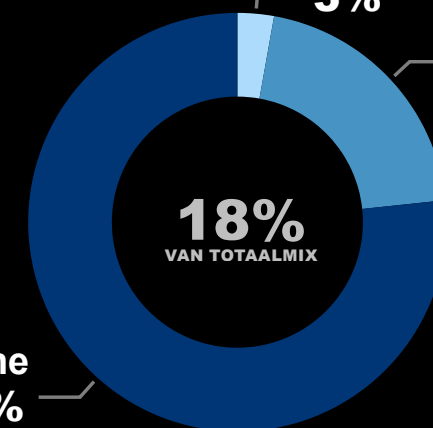
zon op grote daken
40%

zon in het veld of op water
60%

EAZ turbine
3%

dorpsmolen
21%

3.0 MW turbine
77%

Als onderdeel van de spelmethode werden de raden gevraagd om hun gemeente 100% energieneutraal te maken. Dit gebeurde met een rekenmodel en op de kaart van de desbetreffende gemeente. Wat opvalt is dat het totaalgemiddelde van alle raden voor Fryslân hoger uitkomt (ongeveer 110% energieneutraal). In bovenstaande grafieken ziet u de gemiddelde energiemix van de raden. Dit zegt niets over individuele uitkomsten van de raadssessies.

ELEKTRICITEIT:

ZON

WIND

WARMTE:

BESPAREN

OMGEVINGSWARMTE

BIOMASSA

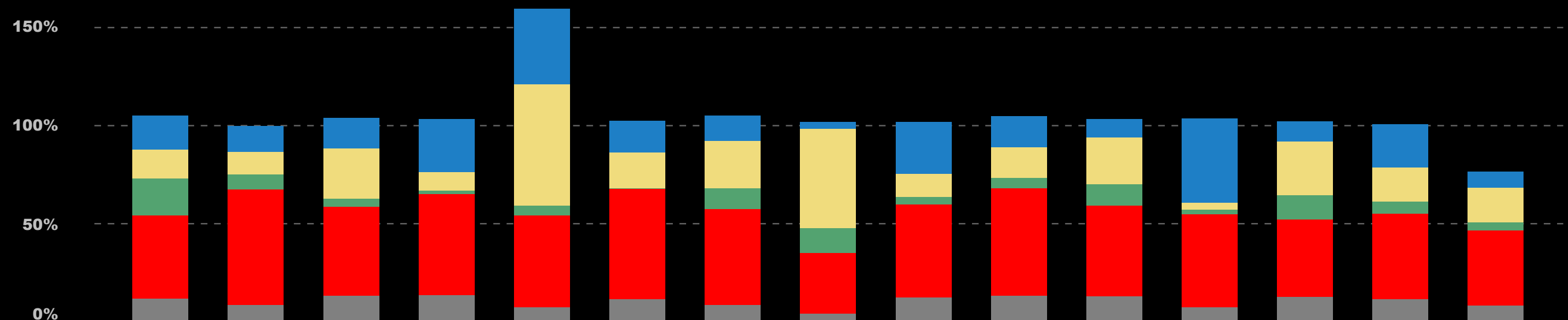

FACTSHEET RES WERKGROEP 30 JANUARI 2020 - 4/6

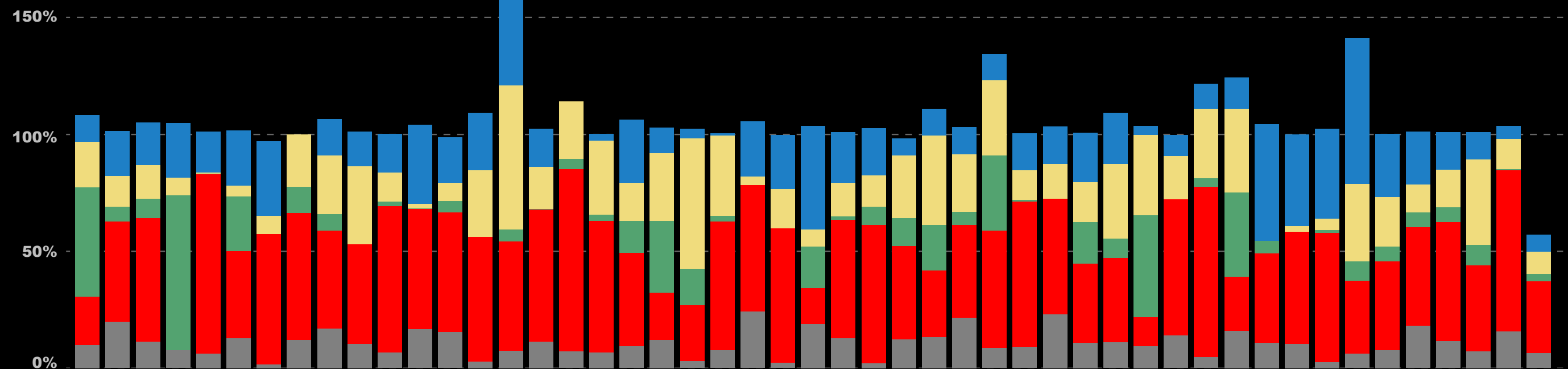
Energiewerkplaats Fryslân

MienskipsEnergie

ENERGIEMIX GEMEENTEN FRYSLÂN (GEMIDDELDEN VAN DE DEELGEBIEDEN)

ENERGIEMIX DEELGEBIEDEN FRYSLÂN

Bovenaan ziet u de gemiddelden (deze gemiddelden zijn niet representatief voor lokale acceptatie of draagvlak - dit is per dorp verschillend) van de deelgebieden. Tijdens de sessies is iedere gemeente ingedeeld in deelgebieden (iedere gemeente drie, vier of vijf). De groepen werden zo niet te groot voor het invullen van het mixmodel en het werken met de kaart. De diagrammen laten zien dat keuzes per deelgebied en dus ook per gemeente verschillen. De resultaten van de gemeenten zijn geanonimiseerd.

ELEKTRICITEIT:

ZON

WIND

WARMTE:

BESPAREN

OMGEVINGSWARMTE

BIOMASSA

FACTSHEET RES WERKGROEP 30 JANUARI 2020 - 5/6

Energiewerkplaats Fryslân

MienskipsEnergie

De inrichting van het keuzeproces is belangrijk

Om draagvlak te krijgen zouden processen zich moeten richten op vertrouwen, solidariteit, acceptatie en participatie.

Voldoende kennis bij overheden is nodig

Keuzes moeten gebaseerd zijn op de juiste feiten en data.

Maak kennis en data open source beschikbaar

Er is een grote behoefte aan meer open source kennis ten behoeve van lokale initiatieven en projecten.

Zeggenschap, breed draagvlak en een eerlijke verdeling van lusten en lasten vormen de rode draad van de Friese RES

Alles hangt of staat bij de aanpak en omgang met zeggenschap, acceptatie, en de verdeling van lusten en lasten. Dit kwam ook al naar boven in de FES (vorige fase van de Friese Energiestrategie).

Het is belangrijk om draagvlak te benaderen vanuit het positieve en hier pro-actief aan te werken

Bij draagvlak wordt vaak gedacht aan overlast voor de bewoners. Dus zaken als slagschaduw bijvoorbeeld. Maar er wordt niet gedacht aan het voorafgaand aan het proces vragen wat mensen belangrijk vinden als het gaat om de energietransitie. Dit wel doen en pro-actief uitvragen, kan positief bijdragen aan de RES.

Actief bijdragen bij aan landschapstrots Culturele trots kan mensen verbinden.

het ontwikkelen van pilots op verschillende schaal niveau's is nodig

Er is weinig kennis over effecten van schaalkeuzes.

Inzicht bieden in de voordelen van meervoudig ruimtegebruik draagt bij aan de beeldvorming

Het verkennen van mogelijkheden, het bezoeken van goede voorbeelden en ontwerp onderzoek kunnen de inzichten en principes verduidelijken en visualiseren.

Het werken met scenario's op basis van de gedragen technieken iset een goede start

Isoleren, zon op dak, eventueel aangevuld met een dorpsmolen, lijken basisingrediënten voor meerdere oplossingsrichtingen binnen een gedragen Friese Energiemix.

Het is nodig onderzoeken te doen naar opslag, aquathermie, waterstof en de infrastructuur voor de RES op lange termijn

Er is veel geloof in nieuwe technieken, zonder duidelijke bewijslast. Draag hieraan bij voorafgaand aan het maken van keuzes. Er zijn veel vragen over waterstof en netproblemen die nader onderzoek vragen.

Zonder windenergie redden we het niet Streef hierbij naar minimale visuele impact, hoge maatschappelijke acceptatie, eigenaarschap van de gemeenschap en voorkom overlast.

Test principes en (collectieve) technieken in pilots en durf creatief te zijn

Het klinkt vreemd, 'een windmolen op zicht', maar dit maakt maatregelen op locatie wel inzichtelijk. Mensen moeten technieken kiezen die ze niet kennen. Pilot's, modellen, innovatieve werkwijzen en testinstallaties helpen hierbij.

12x BEWUSTWORDING

12 aspecten waar de participerende gemeentraden zich bewuster van zijn geworden tijdens de RES Fryslân bewustwordingssessies in 2019.

FACTSHEET RES WERKGROEP 30 JANUARI 2020 - 6/6

Energiewerkplaats Fryslân
MienskipEnergie